

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

J a k o b D i m n i k,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 21. Ljubljana, 1. listopada 1896. XXXVI. leto.

Vsebina: „Pons asinorum“. — „Sijajno“ gnotno stanje slovenskega učiteljstva. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica.

„Pons asinorum“.

V zadnji številki našega lista smo odkrito in razločno povedali, kakošno si mislimo slovenski učitelji versko šolo. Vsakemu pametnemu človeku je ta izjava zadostovala, le „Slovencu“ ni bila po volji; to je pokazal v članku pod zgornjim zaglavjem dne 21. vinotoka. V tem članku je „Slovenec“ jasno pokazal, da mu je na tem, da dobi njegova stranka brezpogojno moč in vpliv čez ljudsko šolo in učitelje. V tem smislu piše „Sl.“ tudi v dopisu z dežele dne 24. vinotoka. Odkrito povemo, da toliko žaljenja našega stanu že dolgo nismo čitali. Sama gospodaželjuost in ošabnost se šopiri v teh člankih, češ, mi jedini imamo prave nazore o šolstvu in učiteljstvu, mi jedini smo na pravem potu, mi jedini vemo, kaj je prav; kaj se silite naprej vi, revni učiteljčki, bedaki, osli i. t. d. Tako se bere med vrstami teh sestavkov. Predbacuje se nam tudi nehvaležnost, češ, da ne spoznamo tega, kar so duhovniki storili za šolo in učiteljstvo. Res je to, da so bili in so še duhovniki, ki so vedno nam naklonjeni, a to so pa bili in so drugi možje, kakor so pa gospodje, ki se dandanes zbirajo okoli „Slovenca“. Ta stranka nam pa ne privoščí ničesar, v tej stranki ne moremo slovenski učitelji iskati pomoči in rešitve; ona je pod sedanjim vodstvom za nas mrtva stranka in kdor izmed nas bi ji še nadalje namežikoval ter ji kimal in cincal za njo, ta se ne zaveda

svojega važnega stanu in poklica, ta je izdajica slovenskega učiteljstva! K tej stranki pa ne štejemo vseh duhovnikov, veliko jih je še, ki trezneje sodijo o nas, ki nas nimajo za puhle glave in bedake, ki nas vedno podpirajo, ki izprevidijo, da so naše plače z ozirom na trud in uspehe naše mnogo prenizke, ki torej upoštevajo in povdarjajo pri vsaki priliki delovanje in zasluge slovenskega učiteljstva za naš narod. Ti vrli duhovniki nas tudi ne denuncirajo in ne trosijo dejanj na dan, o kojih ni dokazov, koja niso resnična, kakor je to storil „Slovenec“, ki piše: „Ali morda Učit. Tov. ni kar nič znano, kje ima vsaka opozicija v notranje-farnih zadevah velikrat svoj umstveni začetek in svojo najkrepkejšo podporo. Ali nič ne vé o tem, kje ima po kmetih „Slovenski Narod“ svoje najzvestejše pristase in dopisnike, liberalna stranka svoje zaupne može in često krepke agitatorje i. t. d.“ — Ali ni to najgrša denuncijacija in obrekovanje slovenskega učiteljstva?! Če učitelj, kot izkušen, spoštovan in priljubljen mož v občini, temu ali onemu svetuje, kaj bi bilo bolje za deželo, kaj bi bilo bolje za naš narod, stori s tem le svojo dolžnost, ki je zvezana z učiteljskim stanom. Čujte, kaj piše slavni pedagog Diesterweg:

.... Keiner ist wirklich und in Wahrheit ein Lehrer, dessen Interesse nicht von den Zuständen und Thätigkeiten auf dem politischen und socialen Gebiete gefesselt wird. Also wir fordern vom Lehrer ein lebendiges, lebhaftes Interesse für jene Dinge, jedoch mit der Beschränkung, dass es seine pädagogische Wirksamkeit nicht beeinträchtigt. . . . Schande und Schmach über den Lehrer, wenn er sich an den großen Angelegenheiten seiner Nation und den wichtigen Angelegenheiten seines Heimatlandes nicht betheiligt.

Klobuk z glave ter vso čast in spoštovanje onim duhovnikom, ki tudi nam učiteljem privoščijo pravice, katere tirja čast našega stanu.

Slovenčeva konfuzna izvajanja je „Slovenski Narod“ dné 24. vinotoka krepko zavrnil ter se odločno potegnil za ljudsko učiteljstvo in šolstvo. Zahvaljujemo ga na tej naklonjenosti in ga prosimo, kakor tudi vse druge nam naklonjene liste, da večkrat zastavijo svojo besedo in pero za nas. „Slovenski Narod“ piše:

Kar se je mej kristijanskimi narodi storilo
za prosveto, svobodo, blagostanje in umetnost,
vse se je storilo zoper voljo klerikalizma.

Macaulay.

Svoj čas, v temnih dnevih srednjega veka pa tudi še pozneje, je imela duhovščina v kristijanskih državah brezpogojno moč in poveljstvo. Takrat je prav za prav duhovščina vladala ves svet in ta prevlada posameznega stanu je bila v časih silnega barbarstva dobra

in koristna. Takrat je bila duhovščina jedini omikani del naroda in nje omika jej je dala moč, da se jej ni mogel nihče ustavljati.

V tistih časih je imela duhovščina tudi vse šolstvo v svojih rokah, a čim bolj je napredovala človeška kultura, kolikor bolj so se izomikali neduhovniški stanovi, toliko intenzivneje je postalo prizadevanje narodov, naj se šola osvobodi klerikalnega upliva, ker je bilo vedno očitneje, da klerikalizem izkorišča šolo v svoje strankarske namene, da je pa sovražen splošni omiki in napredku, ker naredi omika človeka svobodnega in prostega, moč klerikalizma pa sloni na uplivu, kateri ima na „siromake na duhu“.

V naši državi je že cesar Jožef skušal izviti klerikalizmu šolo iz rok, a posrečilo se je to šele v naših dneh. Nemški liberalizem je državi in nje prebivalcem storil mnogo škode, a pridobil si je jedno veliko zaslugo, da je državo rešil iz spon konkordata in klerikalizmu otel šolo.

Od tedaj se poganja klerikalizem čedalje strastneje za pridobitev prejšnjega upliva na šolo, dobro vedoč, da gineva njega moč toliko bolj, kolikor bolj se narodi izobrazujejo. Doslej ni to prizadevanje imelo dosti uspeha, a kdo ve, kaj vse se skriva za črnimi, reakcijo naznanjujočimi oblaki, kateri se zbirajo na političnem obnebu!

Pridobitev ljudske šole je prvi smoter vsega prizadevanja klerikalizma v naši državi, in ker so razmere take, da se zaželjena brez-pogojna moč, upliv in poveljstvo v šoli, kar so avstrijski škofje direktno zahtevali v cesarju podani spomenici ob času, ko se je razbil konkordat in se je ustvarila nova šola, ne da hkrati doseči, zato skušajo klerikalci to doseči po ovinkih, kakor svedoči izjava avstrijskih škofov z dné 12. marca 1890. l.

Glavno, kar zahtevajo škofje v tej izjavi, je sonadzorstvo v šoli in merodajen upliv pri namešcanji učiteljev, je torej toliko, da bi upliv države na šolo postal iluzoren in ničev, da bi imeli škofje v šoli „brezpogojno moč, upliv in poveljstvo“ ter bi potem brez težav dosegli to, kar so zahtevali v rečeni spomenici cesarju, namreč obnovitev konkordatske šole.

To stremljenje klerikalizma je povse naravno, kajti od vlade v šoli, od odločilnega upliva na vso omiko in nad velikim delom omikancev je odvisna prevlada klerikalizma, kakor je razširjanje prave omike njega smrt.

Klerikalnega tiranstva, kakor je cvetelo v minulih časih, se boje vsi za omiko, duševno in politično svobodo ter kulturni napredek uneti sloji in zato se ustavljajo odločno vsem zahtevam, merečim na to, da se klerikalizmu izroči zopet šola, ker je jasno kot beli dan, da je klerikalizem, ki pomeni vladanje jedne kaste nad vsemi drugimi sloji, principijelen sovražnik šole.

Tega mnenja je z drugimi izobraženci vred tudi vse slovensko učiteljstvo in „Učiteljski Tovariš“ je v svojem poročilu o sklepih katoliškega shoda solnograškega to tudi izrazil. Zavaroval se je zoper to, da bi se dala brezpogojna moč v šoli v roke šoli neprijaznim krogom, in izrekel željo, naj bi se šola poddržavila, ker si tudi slovenski učitelji ne žele več tiste žalostne dobe nazaj, v kateri ljudski učitelj ni bil nič drugega kakor mežnar.

Zaradi te izjave je „U. T.“ napadel „Slovenec“ in v dolgem članku skušal dokazati, da delajo klerikalcem krivico tisti, ki jih smatrajo za šoli neprijazne, ter zavračal očitane, da hrepeni klerikalizem po brezpogojni moči, vplivu in poveljstvu v šoli.

„Slovenčeva“, z neslanimi frazami zabeljena izvajanja so tako konfuzna, da ni vredno, zavračati jih točko za točko. Klerikalizem je že nebrojnokrat dokazal, kakor smo že prej omenili, da želi odpraviti sedanjo šolo oziroma jo premeniti tako, da bode imel nanjo odločilni upliv, da jo bode mogel izkoriščati v svoje strankarske namene in z njeno pomočjo utrjevati svoj upliv na celo državo. Kot verni apostoli omike in napredka se slovenski učitelji ne morejo ogreti za šolo, kakršno želi klerikalizem, ne morejo pa tega tudi iz ozirov do samih sebe. Dokler je bila šola v rokah duhovščine, je bil učitelj brezpravni hlapec vsakega župnika in vsakega kaplana, izročen temu na milost in nemilost in teh časov si kot človek ne more nazaj želeči.

Ljudske šole na Slovenskem so konfesionalne, ker se v njih katoliški otroci ne poučujejo skupno z otroci druge vere, ker so učitelji vsi katoličani in ker se v njih uči v katoliškem duhu. V tem oziru ustrezajo povsem zahtevi škofov z dné 12. marca 1890., več pa ne bodo napredno misleče stranke klerikalizmu nikdar dovolile nego se z vsemi silami uprle vsakemu poskusu, izročiti šolo klerikalizmu in spraviti učiteljstvo v kakršnokoli odvisnost od duhovščine. V tem oziru smejo slovenski učitelji vedno računati na najpopolnejšo podporo vseh omikanih krogov slovenskih. Narodna stranka vé, kolikega pomena je nova šola za napredek in omiko našega naroda in zna ceniti velike zasluge, katero si je pridobilo učiteljstvo in prav zategadelj ne bo učiteljev nikdar zapustila.

„Slovenec“ je svoj članek spisal „ad captandam benevolentiam“. Rad bi zvabil učitelje na svojo stran, zato se jim laska in hlini naklonjenost šoli in omiki, katera naklonjenost nasprotuje naturi klerikalizma; hotel je napraviti mostiček, čez kateri naj bi prišli učitelji v tabor ultramontanstva, in nazval ta mostiček „pons asinorum“ — most za osle. No, slovenski učitelji niso osli, in ne pojdejo čez ta most!